

De paradox van de slavernij in de Amerikaanse cultuur (1)

AFSCHAFFING MENSENHANDEL VOOR KERKEN IN VS SOMS BRUG TE VER

De slavernij verdeelde niet alleen de Amerikaanse samenleving, maar ook de kerken. Men kritiseerde de mensonterende mensenhandel, maar afschaffing van het systeem als zodanig was voor menig een brug te ver.

Het jaar 2020 staat in het teken van herdenking van de reis van de *Pilgrimfathers*, een groep Engelse puriteinen naar Noord-Amerika. In het maartnummer is aangegeven dat deze gebeurtenis van groot belang is geweest voor de wording van het vrije Amerika. Met veel verve wordt het puriteinse vrijheidsideaal bij herdenkingsbijeenkomsten getekend.

Tegelijkertijd wordt bij de recente heftige demonstraties tegen het racisme de hoog geroemde vrijheid van de Nieuwe Wereld onder kritiek gebracht. Hoe kan het ingewortelde

racisme bij een deel van het Amerikaanse volk tegen de achtergrond van deze vrijheid worden verklaard? Drukt de smet van het slavernijverleden nog op het vrije Amerika?

Douglas Campbell schreef een tweedelig boekwerk dat in het Nederlands vertaald is onder de titel *De puriteinen in Nederland, Engeland en Amerika*. Hij spreekt van het puritanisme als “de grootste en zedelijke en staatkundige kracht der nieuwere tijden, en wel bepaald met betrekking tot zijn invloed op het volk en de instellingen der Verenigde Staten.”

Deze invloed moet echter niet overschat worden. De grondleggers van de Verenigde Staten hadden tijdens de vrijheidsoorlog in de jaren 1770 een andere invulling van het vrijheidsideaal voor ogen dan hun puriteinse voorouders. Zij hadden de tolerantie hoog in het vaandel maar hoe konden zij deze in overeenstemming brengen met de cultuur van de slavernij die steeds drastischer vormen begon aan te nemen?

Oude papieren

De slavernij heeft oude papieren. Zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament komen we slaven tegen. De Oudheid was de bakermat van de slavernij. In het Romeinse rijk werden slaven ingezet in de economie; vooral in de landbouw en veeteelt werden zij tewerkgesteld. Zij werden ook gebruikt als bedienden in huishoudens. Zij waren echter niet geheel rechteloos.

In de 15e eeuw gingen de eerste Europeanen naar Afrika om slaven te halen. Ze overvielen dorpjes en namen alle bewoners mee. In Amerika verkochten de handelaren de slaven en van dat geld kochten zij katoen, suiker, koffie en cacao. Daarna gingen ze terug naar West-Europa om hun goederen te verkopen. Kooplui werden schatrijk door deze handel. Deze handel heet “driehoekshandel”, omdat je een driehoek krijgt als je op een kaart de wegen tekent die de slavenhandelaars aflegden.

Dieptepunt

Maar het absolute dieptepunt van deze onmenselijke commercie

vinden we in de vroegmoderne tijd, vanaf 1500. Aanvankelijk speelden Spanjaarden en Portugezen hierin de hoofdrol. Deze rol wordt door de Engelsen en Hollanders bij hun kolonisatiedrift overgenomen. De slavenvaart en slavenhandel ontwikkelde zich in beide landen tot een belangrijke bron van inkomsten. Zo werden vanuit beide protestantse naties vele duizenden Afrikanen van hun vrijheid beroofd en met volgepakte schepen over de zee voornamelijk naar de kusten van de Noord-Amerikaanse staten gevoerd.

Volgens sommige historici is “Moeder Afrika” zonder twijfel de grootste markt voor slaven uit de geschiedenis van de mensheid. Miljoenen werden gedwongen het continent te verlaten. Zwarte mensen werden hierbij systematisch onmenselijk, als minderwaardig behandeld.

De meeste Afrikaanse slaven die naar Noord-Amerika werden gebracht, kwamen uiteindelijk te werken op boerderijen en plantages. De slaven moesten na aankomst worden voorbereid op het zware veldwerk. In 1800 kwamen niet alleen de slaven in opstand maar

ook gewone mensen zagen in dat de slavernij onmenselijk was.

Blanke politici richtten organisaties op tegen de slavernij. Christelijke groeperingen, zoals de methodisten en de New School presbyterianen, verzetten zich om ook sociale en godsdienstige redenen tegen de slavendienst. Deze pogingen hielpen wel want in 1827 hadden de noordelijke staten de slavernij al afgeschaft. Andere groeperingen, de congregationalisten en unitariërs, waren ook tegen, maar durfden vanwege onderlinge verdeeldheid de zaak niet op de spits te drijven. De meeste slaven waren op de katoenplantages in de zuidelijke staten tewerk gesteld. Katoen werd een belangrijk exportartikel dat de welvaart tot grote hoogte deed stijgen.

Presbyterianen

In de presbyteriaanse kerken die tot de grotere denominaties van de Verenigde Staten waren uitgegroeid, nam men een ambivalente houding tegenover de slavernij aan. Veel presbyterianen woonden in de zuidelijke staten waar de meeste sla-

ven op de plantages te werk werden gesteld. Zij werden voornamelijk gevonden in de staten Pennsylvania, North Carolina en South Carolina, en Virginia. Hun invloed op het Amerikaanse volksleven was groot.

Vanaf het begin droegen presbyterianen zorg voor het geestelijk welzijn van de zwarte slaven. De opwekkingsprediker Samuel Davies (1723-1761) was het middel tot de bekering van honderden Afrikanen. Hij liet hen toe aan de avondmaals-tafel en merkte daarbij op: “In het land van hun slavernij worden zij gebracht tot de heerlijke vrijheid van Gods kinderen.” De synode van New York in 1787 wees op de noodzaak van een goede educatieve vorming van de slaven. De doelstelling moest zijn dat de slavernij in Amerika moest worden afgeschaft. Een uitspraak van de algemene synode van de Presbyteriaanse kerk in 1795 veroordeelde de slavernij “als een grove schending van de meest dierbare en geheiligde rechten van de menselijke natuur”. Maar het ging de kerk te ver om aan te dringen op een directe afschaffing van het systeem.

Charles Hodge

Harriet Beecher Stowe

Abraham Lincoln

Verdeeld

Bij de toename van het aantal slaven raakte de kerk verdeeld. De opwekkingsprediker Charles Finney (1792-1875) wilde een radicale afschaffing van de slavenhandel. De belangrijkste theoloog onder de zuidelijke presbyterianen, James Henley Thornwell (1812-1862) verdedigde niet het systeem maar hield staande dat de Schrift het houden van slaven niet veroordeelt. Hij stelde dat het systeem op zich een vloek is, maar ook tot geestelijk welzijn kan dienen.

Archibald Alexander (1772-1851), de grondlegger van het Princeton Seminary -de belangrijkste opleidingsschool voor predikanten van de presbyteriaanse kerken- vond het te ver gaan om slavenhouders van het Avondmaal af te houden. Zijn opvolger Charles Hodge (1797-1878) was voor afschaffing en pleitte zelfs voor kerkelijke tucht voor slaven-drijvers. Hij kon zich niet vinden in de mening van hen die op grond van de Bijbel de slavendienst een goddelijke status toekenden.

Toch wees hij erop dat Gods Woord, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament de slavernij toestond. In het Nieuwe Testament wordt slavernij veroordeeld noch verdedigd, wel zijn er verscheidene gedeelten waarin duidelijk wordt gemaakt dat slaven en vrijen voor God gelijk zijn. Naarmate de tijd vorderde leidden de verschillende standpunten tot een climax van verdeeldheid.

De negerhut van oom Tom

Op 20 maart 1852 verscheen het boek *Uncle Tom's Cabin or Life among*

the Lowly. In Nederland werd dit belangrijke werk later uitgegeven als *De Negerhut* en als *De negerhut van Oom Tom*. Het boek neemt een bijzondere plaats in in de Amerikaanse literatuurgeschiedenis in. De schrijfster, Harriet Beecher Stowe (1811-1896), dochter van een presbyteriaanse predikant, was enkele jaren eerder door haar zus aangespoord "iets te schrijven waardoor deze hele natie gaat voelen wat voor een vervloekt ding slavernij is." Zij beloofde haar kinderen inderdaad zo'n verhaal te schrijven. En ze slaagde in haar missie.

De negerhut van Oom Tom bereikte een enorm publiek. In het boek staat het verhaal van Tom centraal, een 'negerslaaf' die in het zuiden van Amerika moet proberen te overleven en te maken krijgt met allerlei gruwelen die verbonden zijn aan het slavernijsysteem. Aanvankelijk heeft hij het relatief goed gehad. Maar als zijn meester hem vanwege geldgebrek verkoopt aan een andere slavenhouder, breekt een vreselijke periode voor Tom aan.

Uncle Tom's Cabin was de eerste grote poging om het brede publiek in de Verenigde Staten en elders te wijzen op de immorele en mensonteerende praktijken van de slavernij en slavenhandel in de Verenigde Staten. Het boek werd een standaardwerk van de abolitionistische

Naarmate de tijd vorderde leidden de verschillende standpunten tot een climax van verdeeldheid

beweging en vervloekt en verketterd door de slavenhoudende staten. Het werd tot in de eenentwintigste eeuw in vele talen verspreid en herdrukt. Het boek heeft een belangrijke rol gespeeld bij de afschaffing van de slavernij die in 1865 in de Verenigde Staten van kracht werd.

De burgeroorlog

Toen de Amerikaanse president Abraham Lincoln (1809-1865) de schrijfster eens ontmoette zou hij gezegd hebben: "Dus u bent de kleine vrouw die die grote oorlog veroorzaakt heeft." De president doelde daarmee op de Amerikaanse Burgeroorlog (1861-1865) (Civil War), de oorlog waarin het zuiden en noorden van Amerika elkaar bestreden en de inzet onder meer de afschaffing van de slavernij was geweest.

Terwijl in Engeland de evangelicals een leidende rol speelden bij de afschaffing van de slavernij, raakten hun Amerikaanse geestverwanten hierover diep verdeeld. In het Zuiden met zijn vele katoenplantages wenste men de slavernij te handhaven; in het Noorden bepleitten de presbyterianen de afschaffing van de slavernij.

De Civil War die in 1861 uitbrak, leidde tot scheuring van de noordelijke en zuidelijke staten. De zuide-

lijke staten vormden een nieuwe natie, de *Confederate States of America*. De politieke hereniging vond na afloop van de oorlog spoedig plaats, maar de presbyteriaanse kerken bleven verdeeld in Noord en Zuid. De afzonderlijke kerken met hun eigen synoden werden pas in 1983 herenigd.

De burgeroorlog is een bewijs dat de hoog geroemde Amerikaanse vrijheid en tolerantie niet op bijbelse leest was geschoeid, maar een rekbaar begrip was dat door de geest van de Verlichting was ingegeven. Tientallen jaren vóórdat de staten zich losmaakten van Groot Brittannië en in 1776 de onafhankelijkheid uitriepen waren de slaven al van hun vrijheid verstoken. Reeds George Whitefield (1714-1770) die Amerika -vooral in de jaren 1740-meermalen bezocht en daarbij ook grote groepen slaven toesprak, berispte zijn medebroeders vanwege de onmenselijke behandeling van hun zwarte naaste: "Ik moet u de

zachtmoedigheid en tederheid van Christus indachtig maken, dat God een twist met u heeft vanwege uw wreedheid ten opzichte van de arme negers."

Whitefield was een voorstander van onderwijs aan de slaven. In Pennsylvania kocht hij een groot terrein waar een school voor onderwijs aan zwarte mensen kwam. Dat was de voorloper van de universiteit van Pennsylvania die recent in het kader van de demonstraties tegen het racisme zijn standbeeld wil verwijderen. In de volgende bijdrage willen we op zijn charitatieve rol tegenover slaven nader ingaan.

De burgeroorlog is een bewijs dat de hoog geroemde Amerikaanse vrijheid en tolerantie niet op bijbelse leest was geschoeid, maar een rekbaar begrip was dat door de geest van de Verlichting was ingegeven.

Literatuur

- Dirk J. Tang, *Slavernij. Een geschiedenis* (Zutphen: Walburg Pers, 2013)
- Bradley J. Longfield, *Presbyterians and American Culture. A History* (Louisville: Westminster John Knox Press, 2013)
- Timothy L. Smith, *Revivalism & Social Reform. American Protestantism on the Eve of the Civil War* (New York: Harper Torch Books, 1957)
- Mark A. Noll, *America's God. From Jonathan Edwards to Abraham Lincoln* (Oxford: Oxford University Press, 2002).

Advertentie

Vakantie in de Duitse Pfalz? Wij verhuren twee zeer ruime **vakantiewoningen**, geschikt voor zowel klein als groot gezelschap. Ook verhuren we **fietsen**! Geniet bij ons van de mooie ruige natuur van het Pfalzerwoud!

Uitgebreide info: www.beth-etham.de of onder tel.nr. 0049-6385-92 555 77 (wij spreken Nederlands)

WEL DE LUSTEN... MAAR NIET DE LASTEN...!?

Ons chalet op 'de Heigraaf' is te huur. Paar weken in september/oktober en D.V. volgend jaar weer...

Mail gerust, en we bespreken hoe u gebruik kunt maken van ons chalet. Fietsen, wandelen... een fijne ruime tuin! Geen huisdieren.

rustinwoudenberg@gmail.com